

BLOGI

9.10.2020

*Asianajaja, varatuomari
Asianajotoimisto Röyti & Ruukonen Oy, Imatra
Liisa Pellinen*

Seksuaalirikoslainsäädäntöä ollaan uudistamassa. Laadin oikeusministeriölle Asianajajaliiton lausuman työryhmämietintöön. Oheisessa muutamia ajatuksia uudistuksesta. Tekstin lopussa linkit sekä työryhmämietintöön että Asianajajaliiton lausumaan.

Seksuaalirikoslainsäädäntö uudistuu, mikä muuttuu?

Vuonna 2019 julkaistussa Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa arvioivan asiantuntijaryhmän (Grevio) raportissa Suomi sai moitteita siitä, että lakiin ei sisällynyt nimenomaista säädöstä osapuolten vapaaehtoisesta osallistumisesta seksiin. Raportin perusteella oikeusministeriö asetti työryhmän, joka valmisteli seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen. Tuo työ on nyt valmis ja lausuntokierros päättynyt.

Yksi eniten julkisuutta saaneista muutosehdotuksista on ns. suostumusperuste. Jatkossa lakitekstiin olisi auki kirjoitettu, että teko on rikos, jos toinen osapuoli ei ole mukana vapaaehtoisesti. Toki yhdyntä on ollut tähänkin saakka rikos kohteen kanssa, joka ei ole siihen suostumustaan antanut tai ei ole kyennyt ilmaisemaan mielipidettään – mikä on voinut johtua mm. siitä, että uhri tiedostaa, mitä on tapahtumassa, eikä uskalla vastustaa, vaikka väkivaltaa ei olisikaan käytetty. Siten suostumuksen lisääminen lakitekstiin ei ole niin suuri muutos kuin mitä sen saama julkisuus on. On kuitenkin tärkeää, että lainsäädäntömme vastaa kansainvälisiä sopimuksia ja että sen sanamuoto on niin läpinäkyvää, että se on ymmärrettävää jokaiselle lukijalle.

Voi muutoksella kuitenkin olla konkreettistakin vaikutusta. Työssäni uhrin avustajana on eteeni tullut tilanne, jossa tuomioistuimien katsoi, että uhri ei ole ollut riittävän lamaantunut, kun hän on teon jatkuttuajo jonkin aikaa lopulta saanut tekijän lopettamaan ja työnnettyä tämän pois päältä. On ilmeistä, että tapauksessa täytyisi vapaaehtoisuuden puute, mutta siinä ei täyttynyt nykylainsäädännön vaatimus väkivallasta, sen uhkasta tai uhrin tilasta. Yksikin tällainen tuomio on liikaa ja siksi tervehdin muutosta ilolla.

Mittavampia uudistusehdotuksia ovat kokonaan uudet rikosnimikkeet (seksuaalinen kajoaminen, lapsenraiskaus) ja laista niiden myötä poistuvat vanhat nimikkeet (pakottaminen seksuaaliseen tekoon, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö) sekä alle 16-vuotiaisiin kohdistuvien seksuaalirikosten siirtäminen omiksi pykälikseen. Samalla rangaistukset kovenevat, osin merkittävästikin. Haluan nostaa esiin yhden tunteita ja keskustelua herättäneen, ehkä väärinymmärretyn, uudistuksen. Voimassa olevan lain mukaan se, että uhri on alle 16-vuotias, on kvalifiointiperuste

(törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö). Esityksessä uudeksi laiksi sukupuolilyhteys alle 12-

vuotiaankaan kanssa ei automaattisesti ole teon (lapsenraiskaus) törkeä tekemuoto. Ennen kuin kauhistelee uudistusta, on tärkeää huomata, että perusmuotoisen lapsenraiskauksen rangaistusasteikko (2–10 v) on ehdotuksen mukaisesti ankarampi kuin tämänhetkisestä törkeästäkin lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä säädetty asteikko (1–10 v). Törkeä lapsenraiskaus, jonka myös nykylaki tuntee, onkin jo huomattavasti ankarammin rankaistava teko (4–12 v). Kun on kritisoitu sitä, että lapsiuhrien asema huononee, en ainakaan rangaistusasteikkojen valossa voi yhtyä näkemykseen.

Seksuaalirikollisuus on saanut sosiaalisen median myötä erilaisia ilmenemismuotoja. Seksuaalirikokseen voi syyllistyä tapaamatta uhria koskaan henkilökohtaisesti, esimerkiksi lähettämällä alle 16-vuotiaalle ns. dickpic. Keskusteltuani yläaste- ja lukioikäisten nuorten kanssa aiheesta, he pitivät poikkeuksellisenä, jos joku ei ollut saanut sosiaalisen median kautta valokuvaa tuntemattoman henkilön sukuelimestä. Yksimielisesti he pitivät kuvia ahdistavina. Tämä on nykypäivämme vitsaus, joka on työryhmässä ilahduttavasti tunnistettu. Jatkossa vastaavanlaisen kuvan lähettäminen myös aikuiselle kohteelle voi tulla rangaistavaksi 6 § mukaisena seksuaalisena ahdisteluna. Muutos koskee sitä, että uuteen lakiin on nimenomaan auki kirjoitettu ”Joka lähettämällä tai esittämällä viestin tai kuvan, ottamalla kuvan tai itseään paljastamalla... ja teko on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta”, kun voimassa olevassa laissa pykälä koskee ainoastaan koskettelemalla tehtyjä seksuaalisia tekoja.

Koululaisten keskuudessa yksi vakava kiusaamisen muoto on paljastavien kuvien jakaminen sosiaalisessa mediassa ilman kuvatun kohteen lupaa. Tähän asti tämä on tullut rangaistavaksi RL 24 luvun yksityisyyttä, rauhaa ja kunniaa loukkaavana tekona. Seksuaalisen kuvan ottaminen ja jakaminen on jatkossa myös nimenomaan seksuaalirikos ja siirtyy RL 20 luvun alle. Samalla maksimirangaistus kovenee tämänkin teon osalta.

Laadin oikeusministeriölle Asianajajaliiton lausunnon asiasta. Vaikka kritisoin siinä vahvasti muutamia muutosehdotuksia, on meille kuitenkin kokonaisuudessa tulossa laki, jossa huomioidaan nykyistä laajemmin nyky-yhteiskunnan ilmiöt, ja jossa rangaistusasteikkoa on kiristetty siten, että esim. lapsenraiskauksesta ei enää olisi mahdollista tuomita ehdollista vankeutta. Se tyydyttää juristijärkeni lisäksi minussa vahvasti elävää maalaisjärkeä.

Työryhmämietintöön voi tutustua [valtioneuvoston sivuilla](#). Asianajajaliiton lausuma mietintöön on julkaistu kokonaisuudessaan [liiton nettisivuilla](#).